

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Skolan i det mångkulturella samhället

En studie av argument för och emot en internationell friskola

Anna Jordan
Heidi Teppola
Maj 2007

C uppsats 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Vetenskaplig handledare: Mayvor Ekberg

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Mayvor Ekberg för hennes goda råd och vägledning under vårt arbete. Vi vill även tacka de personer som har ställt upp på intervjuer. Utan er hade inte vårt arbete varit möjligt. Sist men inte minst vill vi även tacka varandra, den vänstra och högra hjärnhalvan har varit väl kompenserade.

Med varmt tack

Anna Jordan och Heidi Teppola

Abstrakt

Vår C-uppsats har varit inriktad på att undersöka etableringen av Alnour International School i Luleå höstterminen 2007. Skolan kommer att vara en internationell skola där eleverna erbjuds undervisning i islamsk kultur, religion och arabiska språk.

Syftet var att, ur både ett religiöst och samhällsperspektiv, undersöka hur Alnour beskriver behovet av en internationell friskola och dels vilka argument motståndarna ger mot Alnours etablering. Vi har studerat relevant litteratur, samt tagit del av Lpo 94 och skollagen. Som informationshämtande metod har vi använt oss av kvalitativ fallstudie i form av intervjuer med två personer som är kunniga inom området.

Resultatet av undersökningen visade att motståndarnas rädsla grundar sig i risken att barn i friskolor blir mer segregerade än integrerade i det svenska samhället. Förespråkarna för friskolan anser att behoven för de utlandsfödda täcks inte av den kommunala skolan. Enligt förespråkarna så blir barn i friskolor mer integrerade i samhället eftersom de blir tryggare i sig själva och slipper känna sig som avvikare i skolan och i samhället.

Sökord: friskola, segregering, integrering, islam, religion, multikulturellt samhälle

Innehållsförteckning

Förord

Abstrakt

1. Bakgrund	4
1.1 Inledning	4
1.2 Definitioner	4
<i>Religion</i>	4
<i>Kultur</i>	5
<i>Friskola</i>	6
<i>Internationell skola</i>	7
1.3 Rättigheter och skyldigheter	7
2. Religionsfrihet	7
2.1 Religionsfrihetens utveckling i Sverige	8
2.2 Religionsfrihet i skolan	8
3. Islam	10
3.1 Islam i Sverige	10
3.2 Orosmoment hos muslimska barn och föräldrar i den svenska skolan	11
3.3 Muslimska barn och undervisning i islam	12
4. Argument om friskolan	12
4.1 Argument för friskolor	12
4.2 Argument mot friskolor	14
5. Syfte	15
6. Metod	16
6.1 Kvalitativ intervju	16
6.2 Fallstudie	16
7. Genomförande	17
7.1 Val av undersökningsspersoner och genomförande	17
7.2 Bortfall	18
7.3 Analys och tolkning	18
8. Resultat	19
8.1 Intervjuresultat	19
8.2 Integrering och segregering	19
8.3 Samhällsbehovet och politiken	20
8.4 Det multikulturella samhället och religion	21
9. Diskussion	23
9.1 Undersökningens trovärdighet	23
9.2 Diskussion av resultaten	24
9.3 Avslutande tankar	26
9.4 Fortsatt forskning	27
10. Litteraturlista	28

Bilaga 1

Bilaga 2

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Alla påverkas vi av det som händer i vår globaliserade värld. Därför har vi under vår lärarutbildning och genom vår arbetslivserfarenhet i den svenska skolan kunnat uppmärksamma att skolmiljön har blivit allt mer multikulturell. En stor del av det multikulturella utgörs av elever med muslimsk härkomst. I samband med att islam växer som kulturellt inslag, höjs behoven av ökad förståelse och kunskap om islam, som både kultur och religion i den svenska skolan.

Vi vet allmänt, genom olika mediars rapportering att det finns ett behov för muslimer i det svenska samhället att kunna vidmakthålla sin muslimska religion och kultur. På grund av detta kan vi då anta att det måste finnas ett behov i samhället att förstå den islamska religionen och kulturen. Som ett svar på detta ömsesidiga behov har det startats flera muslimska friskolor runt om i Sverige. Den första muslimska friskolan startades i bostadsområdet Rosengård i Malmö 1993. Islamolog Leif Stenberg anser i sin bok *Muslim i Sverige – Lära och Liv* att de största skillnaderna mellan en vanlig svensk kommunal skola och en muslimsk friskola är att det finns en betoning på undervisning om islam, arabiska och att det finns mer undervisning i det svenska språket. Andra skillnader som kan finnas är att det kan finnas muslimska lärare, frivillig undervisning i arabiska och islam, *halal*-kost, ledighet vid fredagsbön och muslimska högtider. De kan även ha könsåtskild gymnastik. (Stenberg, s.111)

I denna uppsats har vi valt att belysa den internationella friskolan Alnour i Luleå, som öppnar hösten 2007. Denna internationella friskola kommer att erbjuda undervisning med ett multikulturellt perspektiv. Eleverna som söker till denna skola kommer att erbjudas tillval med islamsk kultur, religion och arabiska språk som valbara inriktningar.

Syftet som vi presenterar längre fram är att undersöka vilka behov Alnour skall uppfylla både religiöst och samhälleligt. Vi ska dessutom se på hur motståndarna uppfattar de behov som denna skola avser att uppfylla.

1.2 Definitioner

Inledningsvis kommer vi att definiera begreppen religion och kultur, samt bestämma begreppens likheter och skillnader. Den frågan vi vill besvara är vad som gör en religion till en religion och kultur till en kultur. Är det möjligt att säga att religion och kultur är samma sak? I detta avsnitt vill vi dessutom klargöra hur vi själva ser på saken. Vi kommer även att definiera begreppen friskola och internationell friskola och därmed även de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dessa skolor.

Religion

I Nationalencyklopedin (www.ne.se) beskrivs religion som en kulturyttring som inte låter sig infångas under någon generell accepterad, heltäckande definition. Här lyfter de fram religionshistorikern Mircea Eliade, som har sin utgångspunkt i det heliga som objektiv verklighet för den religiösa människan. Därmed tar Eliade liksom flertalet kulturanropologer

sin utgångspunkt i den religiösa människans verklighetsuppfattning. I denna encyklopedin kan vi även läsa att det kan vara svårt att urskilja de gemensamma grunddragen i religionerna, då vi samtidigt kan hävda det unika i var och en av dem. De så kallade högre religionerna beskrivs så att de kännetecknas av kulturer och riter, en gudomligt given moral och en lära om gudarna, om människan och om världen.

Enligt *Religions Lexikonet* (2003) uttrycker ordet religion en aktiv, ständigt upprepad relation och bundenhet till en högre makt. I nutida språkbruk handlar det om människors övertygelse om och förhållande till en transcendent eller gudomlig verklighet och dess uttrycksformer i trosföreställningar, myter, riter och etik. Lexikonet anger dessutom att i traditionell islamsk teologi kan inte vardagslivet skiljas från religionen.

Forskaren Jonas Otterbeck skriver i *Islam, muslimer och den svenska skolan* (2000) om varför vi inte bör säga att religion och kultur inte är samma sak. Han skriver att all förståelse av religion är kontextbunden. Den har alltså kommit till, utvecklats, praktiserats och under en viss tid, plats och av människor som har varit och är påverkade av den rådande tidsandan, mentaliteten och en viss moral. Dessutom pekar han på att det finns gamla tolkningstraditioner i historien som i nutid omtolkas. Alltså är religionen ofta väldigt bunden av sina traditioner och samtidigt påverkad av den kultur där den tillkommit, och där de båda, religionen och kulturer, i samexistens påverkat varandra. Då religion och kultur har tillkommit och utvecklats tillsammans under så lång tid blir det ännu svårare att se skillnaden mellan dem, eller rättare sagt, vilka seder och bruk som är motiverade av religionen respektive traditionen. Samtidigt diskuterar Otterbeck om religion både är och inte är enbart en del av tids- och rumsbundna kulturella system. Som vi förstår Otterbeck så menar han att religion är något som är skapat i ett kulturellt sammanhang, men som upplevs av de troende som skilt från andra kulturella sammanhang genom att religionen är beroende av högre krafter.

Meredith McGuire visar att termen religion kan definieras på två sätt. Det ena är det substantiella, vilket syftar till att förklara vad religion är, det vill säga vilka riter, kulturer, lära och så vidare som ingår i religionen. Det andra sättet är det funktionella, vilket syftar till att visa vad religion gör, till exempel att det skapar en känsla av trygghet eller tröst.

Kultur

I Nationalencyklopedin (www.ne.se) definieras kultur som sammanfattningen av allt som skapats av människor för att ge (högre) andliga upplevelser. Här nämns särskilt konst, litteratur och musik, men även vetenskapen; i allmänhet eller under viss tid, inom visst område.

Melford Spiros definition som exemplifierar substantiella definitioner säger att:

Religion är en institution som består av en kulturellt bestämd interaktion med kulturellt postulerade övermänniskliga varelser (Otterbeck, 2000, s.25).

Denna definition utgår från att människorna skapar sin egen kultur och detta påverkar deras upplevelser. De troende upplever att deras liv påverkas av krafter som är större än människan i sig själv. Med detta menar Spiro att religion är något som är skapat i ett kulturellt sammanhang, men av de troende upplevs detta kulturella sammanhang skilt från det övriga, eftersom religionen enligt dem är beroende av högre krafter.

Clifford Geertz definierar å andra sidan religion funktionellt:

Religion är (1) ett symbolsystem som verkar till att (2) upprätta kraftfulla genomgripande och långvariga känslor och motivationer hos människor genom att (3) formulera uppfattningar [begrepp] om en föreställningsvärld och (4) klä dessa uppfattningar med en sådan aura av fakticitet att (5) dessa stämningar och motivationer verkar unikt realistiska (Otterbeck, 2000, s.26).

I denna definition spelar det sociala inlärningsmomentet spelar en stor roll. Religionen ses här som inlärd i ett samhälleligt sammanhang, men funktionen av dess symbolsystem är att den upplevs av de troende som objektivt sann.

Både Spiro och Geertz ser kultur som ett överordnat begrepp till religion. Vi kan själva tänka oss bilden av kultur som ett stort paraply, men under detta "kultur-paraply" finns det flera andra saker som konst, musik, dans, teater. Under detta paraply placeras de även religionen. Som en av det som utgör kulturen. Även Otterbeck delar detta synsätt, att kultur är ett överordnat begrepp till religion, och menar att man kan jämföra det med fisk som är ett överordnat begrepp till torsk.

Vi håller med Otterbeck, Geertz och Spiro i deras definition av religion. Oavsett hur vi funderar, så har vi för egen del svårt att tänka oss religionen som en helt icke samhörande del av kulturen. I alla kulturer finns det religioner, och i vissa kulturer går dessa båda hand i hand. Detta innebär att det kan vara oerhört svårt att se vilka seder och bruk som är givna genom religion, det vill säga motiveras religiöst, och vilka som är motiverade av en icke-religiös sedvänja. Detta gäller också islam, som är en gammal religion, där man också tar hänsyn till sin profets "vardagliga" levnadssätt. Religionen är också lagar och bud. Därför blir det extra svårt att definiera vad som är religion och vad som är kultur. Utan samexistens och ömsesidig påverkan skulle varken den ena eller den andra se ut som den gör idag.

Vi håller också med om att religion är en sorts undergrupp till kultur. Religionen ska enligt vår mening ha något inslag av heligt i sig. Detta heliga behöver inte vara som i de klassiska högre religionerna en gud eller en gudomlighet. Det kan även vara en känsla av det heliga, vilket kan uppnås eller upplevas på olika sätt. Religion är för oss något som upplevs individuellt, men som existerar kollektivt i ett samhälle.

Friskola

I skollagens kapitel 3 § beskrivs friskolan som en skola som har anordnats av enskilda så kallade fysiska eller juridiska individer. Begreppet "fristående skola" täcker skolor som motsvarar grund- och gymnasieskolan, den obligatoriska särskolan och även gymnasiesärskolan. Andra skolor som omfattas av begreppet är internationella skolor, riksinternatskolor, specialskolor och kompletterande skolor (www.riksdagen.se).

Skolverket har bestämt att de fristående skolorna ska vara öppna för alla barn. Däremot kan de få ha olika intagningsregel om det finns fler sökande än vad det finns platser i skolan. Skolorna brukar följa *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo 94 eller *Läroplan för de frivilliga skolformerna*, Lpf 94, samt de nationella kursplanerna. Några friskolor har egna ämnen eller kurser med egna kursplaner vilka utgör skolans profil. Friskolorna kan även välja att lägga mer tid på viss ämnen. Friskolorna är riksrekryterande och finansieras genom kommunala bidrag från elevernas hemkommuner.

Fristående skolor får inte ta ut elevavgifter. Anmälnings-, kö- eller registreringsavgifter får inte heller tas ut.

Internationell skola

Enligt SOU:s utredning *I god tro* (1998:113) gjord åt Statsrådet och Chefen för Socialdepartementet gäller följande definition angående internationella friskolor:

En internationell grundskola avser en fristående skola som har en annan inriktning än den som får finnas i grundskolan eller i en fristående skola som motsvarar grundskolan. Skolan är till för de elever som endast för en kortare tid är bosatta i landet eller den som har andra skäl att få sin utbildning där. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång i elevens hemland. Regeringen får medge att en internationell skola tar emot andra barn än de som ovan nämnts för att de skall kunna få fullgöra sin skolplikt vid skolan (SOU, 1998:113, s.279).

Friskolan som kommer att öppna i Luleå ska heta Alnour International School och det ska bli en internationell skola med ett multikulturellt perspektiv. Eleverna på denna skola kommer att erbjudas läsa islamsk kultur och religion, samt arabiska språk som valbara inriktningar.

1.3 Rättigheter och skyldigheter

Enligt SOU:s utredning *I god tro* (1998:113) skall även i friskolornas elever kunna vända sig till skolhälsovården i fullt förtroende utan att hamna i konflikt med huvudmännen på skolan. I flera friskolor jobbar skolhälsovårdspersonal ideellt och då kan man fråga sig om de även under sin privata tid respekterar tystnadsplikten. Yrkeslegetimerad personal och personal tillhörande ett fack lyder under etiska regler om tystnadsplikt.

Enligt skollagen (www.riksdagen.se) måste även fristående grundskolor erbjuda eleverna skolhälsovård och modersmålundervisning i samma utsträckning som inom det obligatoriska skolväsendet. Dessa regler innefattar inte internationella skolor. Fristående grundskolor har skyldighet att delta i de nationella proven i svenska, engelska och matematik i slutet av årskurs nio. Fristående grundskolor får ha en konfessionell inriktning på grund av att Sverige har undertecknat FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. För att kunna möta läroplanens fastställda krav på saklighet och allsidighet måste även friskolorna undervisa om andra religioner och inriktningar av den religion som omfattar skolan i fråga.

2. Religionsfrihet

Under denna rubrik kommer vi att behandla vad religionsfrihet innebär. Vi kommer även att ta upp religionsfrihetens utveckling i Sverige samt i den svenska skolan.

I FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, vilken tillkom 1948, är rätten att tro och utöva religion fastlagd. Artikel 18 säger följande:

Envar har rätt till tankfrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning,

andaktsövningar, gudstjänst eller iakttagande av religiösa sedvänjor (SOU, 1998:133, s.305).

I FN:s konvention den 16 december år 1966 angående medborgerliga och politiska rättigheter blev detta deklarerat som folkrättsligt bindande. Enligt denna konvention får religions- och trosfriheten endast inskränkas av sådant som är angivet i lag och som är nödvändigt för att skydda den allmänna ordningen och andra personers grundläggande fri- och rättigheter.

I den Europeiska konventionen återfinns dessa principer från 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Dessa principer är speciellt viktiga, eftersom Sverige har underkastat sig den Europeiska domstolens för mänskliga rättigheter jurisdiktion.

2.1 Religionsfrihetens utveckling i Sverige

Etnologerna Pia Karlsson och Ingvar Svanberg skriver i boken *Religionsfrihet i Sverige- Om möjligheten att leva som troende* (1997) att religiösa minoriteter i den kristna världen i stort sett alltid har blivit förföljda. När Norden på 1500-talet gick över från katolicism till protestantism var det endast ett fåtal av bekännare till en annan tro som fick bosätta sig i nordiska länder. Om flytten till Norden var permanent var de tvungna att döpas in i den lutherska kyrkan. I Sverige var det endast reformerta kristna som accepterades, och som sådana fick de känna sig motarbetade av det lutherska prästerskapet. På 1600-talet var det tal om att omhänderta de reformertas barn för att fostra dem i luthersk lära.

1700-talet medförde ändringar för icke-kristna i Sverige. 1718 garanterade Karl VII att de muslimer som kommit till Karlskrona för att samla in de skulder som kungen dragit på sig under det osmanska riket fick utöva sin religion i frid. Fram till 1700-talets mitt fick de reformerta mer och mer religiösa rättigheter, beroende främst på merkantila intressen. Permanent invandring av judar och katoliker var dock fortfarande förbjuden. Under Gustav III tid på 1770-talet garanterades det för första gången för en del bekännare av främmande religioner religionsfrihet i Sverige. Efter några år godkände riksdagen en motion om religionsfrihet som medförde att judar och katoliker kunde bosätta sig i landet. Det fanns dock restriktioner. Judar kunde bara bosätta sig på vissa ställen och utöva specifika yrken. Giftermål mellan judar och icke-judar var förbjuden. 1870 fick judar och katoliker med få undantag fulla politiska rättigheter.

Enligt Nationalencyklopedin fastställdes tros och bekännelsefrihet i Sverige enligt lag 1951 efter successiv uppmjukning av 1686 års kyrkolag. I Sverige står inte religionsfriheten över de övriga lagarna. Till exempelvis är det olagligt med månggifte eller kvinnlig omskärelse, oavsett vad religionsutövarna anser att deras religion påbjuder. Det är inte heller tillåtet att kränka någon annan i religionens namn. (SOU 1998:113)

2.2 Religionsfrihet i skolan

Karlsson och Svanberg (1997) skriver att det var först år 1994 som Lpo 94 poängterade att undervisningen ska vara icke-konfessionell.

I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande (Skolverket, Lpo 94, 2006. s.3).

Enligt Lpo 94 är det skolans uppgift att förmedla till eleverna och förankra de grundläggande värden som samhället vilar på till eleverna. Individens frihet och integritet, människornas lika värde och jämställdhet står i fokus. Lpo 94 menar alltså att etiken som finns i den kristna traditionen och i västerländsk humanism bidrar till individens fostran till tolerans, rättkänsla, ansvarstagande och generositet.

Lpo 94 betonar att internationaliseringen av det svenska samhället och mobiliteten över landsgränserna ställer krav på människors förmåga att leva med, och även inse de värden som finns i den kulturella mångfalden. Det är viktigt att ha medvetenhet om och ta del av det egna gemensamma kulturarvet för att kunna utveckla en trygg identitet och en förmåga att kunna förstå och leva sig in i andras värderingar och villkor.

I Lpo finns det specifika mål för eleverna att uppnå i grundskolan. I dessa fastställs att skolan ansvarar att alla elever efter genomgången grundskola:

- Har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska och västerländska kulturarv.
- Har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia,
- Har utvecklat förståelse för andra kulturer,
- Känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i skolan och i samhället,
- Har kunskaper om länders och världsdelars ömsesidiga beroende av varandra, (Skolverket, Lpo 94, 2006. s.10)

Enligt Lpo 94 skall undervisningen i skolan anpassas till varje individs förutsättningar och behov. Utgångspunkten för undervisningen skall ligga i elevens bakgrund, språk, dennes tidigare erfarenheter och kunskaper. Skolans skall främja elevens fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Vidare ställs krav på Lpo 94 att alla elever oberoende av social bakgrund och avsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. (Skolverket, 2006.)

Dessutom ska alla som arbetar i skolan bidra till att motverka begränsningar i elevens studie- och yrkesval som grundar sig på kön eller social eller kulturell bakgrund. (Skolverket, 2006.)

Forskaren Karin Borevi anser (1997) att sättet på vilket religion speglas i skolan är fundamental för att kunna förstå hur religionsfriheten tolkas och efterlevs i samhället. Borevi anser att skolbarn är i den ålder som är mest mottaglig och påverkingsbar och på grund av detta har skolan makten att styra eleverna i en viss riktning, även i frågan om religiösa föreställningar. Hon menar vidare att även om skolan idag är icke-konfessionell så präglas den kultur och traditioner som kan kännas som religiöst laddade och stötande ur religionsfrihets synpunkt. Som exempel kan vi nämna skolavslutningar och andra festligheter i kyrkan som är fyllda av religiösa symboler och handlingar.

Borevi anser att den svenska skolans konfessionslöshet kan bidra till att skolan av vissa upplevs främmande för det religiösa och därför kan en friskola med en religiös inriktning vara ett alternativ. Religionsfrihet i skolan har enligt Borevi att göra med vems religionsfrihet som sätts i fokus. Borevi skriver att 1962 beslutades det att religionskunskapen i skolan skall ha

samma officiella ställning och inriktning som övriga orienteringsämnena, och genom detta konfessionellt neutral. Religionsundervisningen skulle ge eleverna en möjlighet till att inhämta sin kunskap på ett sakligt och objektivt sätt. Borevi menar dock att detta inte riktigt håller i den svenska skolan, eftersom de flesta skolor börjar med att läsa om kristendomen redan i de första årskurserna när till exempel islam och hinduismen kan behandlas så sent som mellanstadiet sjätteklass.

Religionshistorikern Christer Hedin berättar i *Islam – i vardagen och världen* (2002) att under 1960-talet skulle skolböckerna i religion bli icke-konfessionella. Detta resulterade dock i att ateisterna och agnostikerna som hade detta till sin uppgift ofta letade efter positiva saker att framställa om kristendomen och i vissa fall om de indiska religionerna. Eftersom islam knappt hade några försvarare, så behöll man många av de gamla formuleringarna om religionen. Därför fanns det länge formuleringar om Islam i skolböckerna som de troende kände sig väldigt främmande inför. Dessutom har skolan ofta dragit kopplingen mellan islam och arabvärlden, eftersom religionen uppstod i arabvärlden under 600-talet. Detta har då medfört att den enda formen av islam som beskrivs i skolböckerna är den arabiska, samt att de gamla arabiska traditionerna beskrivs som islamsk lära. Eftersom skolorna har religionsundervisningen som en del av de samhällsorienterade ämnena har det medfört att läraren sällan har varit behörig i ämnet religion. Därför har hon varit bunden att följa läroböckerna i sin undervisning om islam.

Hedin skriver i *Värdegrund och svensk etnicitet* (Linde, 2001) att vi ställs inför frågor av de värden som läroplanen framhäver och även frågor om värdenas ursprung. Hedin menar vidare att i värdegrundens utformning i Lpo94 stärktes gammal etnocentrism. Hedin tänker kring humanism:

Humanismen i Västerlandet behöver inte ha sitt ursprung här. Många humanistiska idéer har efterlevts bättre i andra kulturer under årens lopp och det har först på senare tid slagit igenom i den västerländska kulturen (Linde, 2001, s.198).

Hedin menar att vi kan se den kristna traditionens och den västerländska humanismens påverkan i den svenska skolans värdegrund. Trots att humanismen och kristendomen ger oss betydelsefull vägledning måste vi tänka på att värden förändras och med den måste även värdegrunden förändras.

3. Islam

Under denna rubrik kommer vi att behandla islams utveckling i Sverige. Det centrala i kapitlet är att beskriva skola och undervisning och i detta lyfta fram de problem som kan uppstå bland muslimska barn och föräldrar i den svenska skolan.

3.1 Islam i Sverige

Vi kan enligt Karlsson och Svanberg (1997) se att islam under slutet av 1990-talet kan betraktas som en relativt ny religion i Sverige, men det hade då funnits kontinuerlig islamsk verksamhet i över 50 år tillbaka. När en islamsk ”församling” grundades i Stockholm 1949 var den första religionen på 175 år som etablerades i Sverige. Den första islamska riksorganisationen som fick svenskt statsbidrag är *Förenade Islamska Föreningar* som grundades 1974. År 1982 bildades den första islamska riksorganisationen *Sveriges Muslimska*

Förbund. I dagens Sverige finns det flera olika islamiska föreningar, församlingar och kulturcentras. Det finns församlingar för muslimer från olika länder som till exempel Turkiet, Somalia och Albanien.

Karlsson och Svanberg (1997) menar sålunda att islam i mitten av 1990-talet hade etablerat sig som en religion bland andra i Sverige. Det finns bland annat skolor, boklädor och en varietet av islamiska föreningar och verksamheter. Numera finns även muslimska begravningsplatser runt om i Sverige.

3.2 Orosmoment hos muslimska barn och föräldrar i den svenska skolan

Leif Stenberg skriver i *Muslim i Sverige - Lära och Liv* (1999) att för många muslimska föräldrar är barnens skolgång högt prioriterad. Däremot har flera av muslimska föräldrarna en oro för vissa delar av utbildningen i den svenska skolan (Stenberg, 1999 s. 109). Jonas Otterbeck menar i *Muslimer i svensk skola* (1994) att många muslimska föräldrar blir skrämde av vad de ser och läser om den svenska skolan i tv och tidningar.

Religionsundervisning i skolan är ett av orosmomenten. Föräldrarna är rädda för att deras barn ska skolas in i den kristna tron. Christer Hedin anser i *Islam – i vardagen och världen* (2002) att det finns starka skäl för att vara misstänksam mot skolan och undervisning om islam. Hedin menar dock att muslimska barn i Svenska skolor ofta har stora möjligheter till att få hemspråksundervisning i sin skola. Religionsundervisningen i de svenska skolorna är inte konfessionell, men den kristna delen av religionsundervisningen brukar ändå dominera. Barn som tillhör en annan religion än kristendomen kan därför befrias från religionsundervisningen. Det händer även att muslimska barn befrias från historieundervisningen, eftersom historien som lärs ut i de svenska skolorna oftast är europaorienterad i vilken islam ofta är den stora fienden (Hedin, 2002).

Stenberg pekar på att gymnastiken kan uppfattas problematisk av flera orsaker. Muslimerna stödjer inte generellt att de olika könen ska ha idrott tillsammans. Till detta kommer att de även kan ha svårigheter med att visa sig naken inför andra i omklädningsrummet, trots att de är av samma kön. Svenska skolans bild av könsroller och relationen mellan könen överrensstämmer inte med den Islamiska traditionens uppfattning. Christer Hedin anser att de muslimer som har problem med gymnastiken på grund av sederna, kommer att anpassa sig bara de inte tvingas till det. Däremot, menar han att vi kan nog inte på något sätt påverka dem som ser islams bestämmelser som avgörande i lojaliteten mot religionen och Gud. Han anser att dessa kulturkrockar som motiveras genom religionens tillbud inte kan lösas genom tvångsåtgärder.

I biologi- och sexualundervisningen ligger problemet i att skolan lär ut den Darwinistiska skapelse läran till barnen. Ett annat problem är sexualundervisningen. Barnen får lära sig hur barn blir till, dessutom talas det om homosexualitet.

Enligt Hedin känner föräldrarna också en oro för att deras barn ska komma att leva i en delad värld, där skolan och hemmet är skilda världar. Föräldrarna oroar sig för att barnen så småningom ska förlora sin muslimska identitet.

Muslimska föräldrar upplever, enligt Stenberg (1999), de svenska skolorna och lärarna som ”slappa”, och att dessa uppmuntras barnen till lättja. De skulle vilja att läraren var mer en sträng auktoritetsfigur. De som har denna bild kan ha väldigt svårt att ha förståelse för

problembaserad inläring och att barnen ska ta eget ansvar för sin inläring. De kan även anse att det är märkligt att betyg inte delas ut efter varje avslutad årskurs.

Utantillinläring är en gammal tradition i den muslimska världen, och i denna inlärningsmetod menar Stenberg att det inte alltid lika viktigt att barnen verkligen förstår det som de har lärt sig utantill.

Jonas Otterbeck skriver i *Muslimar i svensk skola* (1994) att det finns många lärare som känner sig osäkra i sina kontakter med muslimska barn och föräldrar. Flera lärare som Jonas Otterbeck har intervjuat har framhävt vikten av att kunna kompromissa och söka lösningar i samband med de situationer som uppstår. Otterbeck anser att både skolan och föräldrarna har mycket att vinna på att aktivt samtala med varandra. Skolan bör förklara vad som lärs ut och hur de lär ut, samtidigt som föräldrarna bör tala om vilka förväntningar de har på skolan. Då har skolan lättare att hitta kompromisser tillsammans med föräldrarna och även besluta vad som kan tillåtas temporärt eller tillfälligt.

3.3 Muslimska barn och undervisning i islam

Enligt Christer Hedin (2002) har muslimer i Sverige anordnat konfessionell undervisning om islam på skolfria dagar som har varit avsedd för muslimska barn. Denna undervisning har betraktas som ett nödvändigt komplement till skolans religionsundervisning. Till islamundervisningen i koranskolorna har de islamska föreningarna fått bidrag från myndigheter, som dock inte har lagt sig i undervisningen alls. Detta för att vi har en icke konfessionell religionsundervisning i Sverige. All konfessionell undervisning måste ske utanför det allmänna skolväsendet eller i speciella friskolor. Sverige tillåter inte heller andra länder att lägga sig i undervisningen i koranskolorna.

4. Argument om friskolan

Under denna rubrik kommer vi att lyfta fram argument som är både för och emot friskolan, vi kommer att ha fokus på religiösa friskolor.

4.1 Argument för friskolor

I *Den Mångkulturella parken* (1998) menar Hans Ingvar Roth att när elever söker sig till minoritetskolor, vare sig det handlar om en språklig, religiös eller etnisk skola så handlar det om att eleverna inte känner att deras kulturella behov blir tillgodosedda i en vanlig skola. Elevens språk, religion och kultur får för lite plats. I en friskola där miljön är mer personlig kan elevernas sociala behov tas till hänsyn på ett bättre sätt och eleverna behöver inte känna intolerans från en större majoritets grupp. Enligt Roth kan en friskolas mindre skala bidra till att elever känner sig tryggare där än i en kommunal skola.

Roth betonar att friskolan kan fungera som ett nödvändigt komplement när kommunala skolan helt enkelt inte räcker till. Han menar att friskolor istället för att vara en kritisk reaktion kan fungera som ett kämpande medel till att få den kommunala skolan att ändra sin inställning och bli mer accepterande av minoriteternas olika behov. Friskolor ska enligt Roth finnas som ett påtryckningsmedel på enhetsskolan att bli mer öppen för olika minoriteter.

Svenska Arbetsgivareföreningens (SAF) idébok *Skola vi starta* (1991) ger nio argument för fler friskolor. Dessa återger vi i punktförm:

- Nya idéer om bland annat utbildning, fostran och pedagogik få en grund för utveckling i en friskola.
- Friskolan är ett alternativ för de elever som inte passar in i den kommunala skolan.
- Friskolan kan stimulera till konkurrens och på denna sätt även höja den kommunala skolans kvalitet.
- På grund av att elever, personal och föräldrar aktivt söker sig till en friskola bidrar detta till mer engagemang och medvetenhet om utbildningen.
- Enligt SAF:s skrift kan föräldrar och elever ställa krav på friskolan som är beroende av familjens åsikter och på detta sätt höjs kvalitén på utbildningen.
- Arbetstagarens ställning stärks på en friskola eftersom lärare på friskolor har ofta ett större inflytande än på kommunala skolor.
- Det ställs mer krav på eleverna i en friskola och detta bidrar till att de gör sitt bästa enligt sina egna förutsättningar och lever upp till skolans gemensamma trivsel och ordningsregler.
- Klasserna i friskolor är ofta små och eleverna känner varandra och skolan genomsyras av småskalighet och flexibilitet.
- Friskolor är mer kostnadseffektiva och billigare eftersom det krävs mindre administration och byråkrati än vad som krävs i kommunala skolor.

Enligt Borevi (1997) kan en friskola startas när föräldrar och barn känner att de inte får sina religiösa behov tillgodosedda i den allmänna skolan. Det som kännetecknar en konfessionell skola är att religionsundervisningen inte är neutral, utan utgår från en specifik religion. Även skolans arbetsmiljö och arbetsformer utgår ofta från en specifik tro. En konfessionell friskola ger möjligheten för eleven att även i skolan leva i enighet med sin tro.

Christer Hedin (2002) betonar att för muslimerna innebär friskolor en möjlighet att reproducera det egna kulturarvet som i framtiden kan visa sig betydelsefull.

Av SOU:s text framstår det att de elever som går i de konfessionella skolorna får en likvärdig utbildning som elever i kommunala skolor, samt att de inte blir segregerade från resten av samhället:

Någon risk för att eleverna skall bli ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra trosriktningen torde därför inte föreligga. Inte heller finns det några belägg för att eleverna växer upp isolerade från omvärlden... Demokratisk fostran sker i likhet med de kommunala skolorna... Undervisningens kvalitet bedöms vara bra. Där utvärderingar gjorts visar resultaten att de konfessionella skolornas elever generellt sett klarar sig väldigt bra när de går vidare till gymnasieskolan... De befärade segregeringseffekterna kan inte heller bekräftas...

De fristående konfessionella skolorna bör således inte ses som isolerande, segregerande center där eleverna utsätts för ensidig religiös påverkan. Istället bör de, i likhet med de andra fristående skolorna betraktas som ett fullgott alternativ till den kommunala skolan...

Slutsatsen blir att de elever som fullgör sin skolplikt i en fristående konfessionell skola får en fullvärdig utbildning. (SOU 1998:113, s. 298).

Samma fördomar som finns mot de konfessionella skolorna gäller även friskolor i största allmänhet. Oftast bidrar okunskap och rädsla till dessa tankar.

4.2 Argument mot friskolor

Roth (1998) poängterar att det inte är enbart positivt med friskolor. Han menar att det till en friskolas miljö hör vissa risker. Om en friskola startas på grund av att den kommunala skolan inte har gjort tillräckligt för att uppmärksamma en minoritets behov, så kan denna kritiska reaktion spela en stor roll i friskolans identitet. På det sättet kan friskolan ses som en kritisk respons mot resten av samhället och detta kan bidra till att elevernas självbild genomsyras av friskolans kritik och gör så att elevernas syn på majoritets samhälle och elever från andra skolor påverkas.

Roth anser vidare att om en friskola är för kulturellt homogen, när det gäller lärare och elever, så bidrar det till att det skapas mindre kontakter med samhället i stort. Denna brist på kontakt kan bidra till en negativ inverkan på den allomfattande samhällsidentiteten. Undervisningen i ämnen som historia och samhällskunskap kan riskera att bli enkelspårigt präglad av gruppens egna erfarenheter.

5. Syfte

Syftet med denna C-uppsats är att undersöka hur Alnour International School motiverar sin etablering som internationell friskola i Luleå.

De forskningsfrågor vi stället oss är följande:

- Hur beskriver Alnour sin uppgift såväl i ett religiöstperspektiv som i ett samhällsperspektiv?
- Vilka argument mot Alnours etablering ger motståndarna?

6. Metod

Under metoddelen kommer vi att presentera den metod vi har valt att använda för vårt arbete. Vi kommer vidare att presentera personerna som vi valt att intervjua och intervjuernas genomförande. Vi beskriver även hur vi gått till väga när vi har analyserat och tolkat intervjuerna.

6.1 Kvalitativ intervju

Vi har valt att använda oss av kvalitativ intervju som informationssökande metod. Enligt Bengt Starrin och Barbro Renck i *Kvalitativa studier i teori och praktik* (1996) är kvalitativ intervju en metod vars syfte är att upptäcka eller identifiera otillfredsställande eller okända företeelser, egenskaper eller innebörder. Skillnader som Starrin och Renck (1996) lyfter fram mellan kvalitativ och kvantitativ metod är att med den kvalitativa metoden är forskaren intresserad av och försöker att ta reda på vad som sker och händer. När det gäller kvantitativ metod ligger fokus istället på att bestämma omfattningen av något som är i förhand redan bestämt.

Vi har valt att använda den kvalitativa metoden eftersom vi är intresserade av att ta reda på människors tankar, i denna studie specifikt tankar om den internationella skolan Alnour. Vi anser då att en kvantitativ studie som ser mer på statistik och nummer inte är aktuell som metod för vårt arbete.

Jarl Backman beskriver den kvalitativa metoden i sin bok *Rapporter och uppsatser* (1998) som ett alternativ till ett mer traditionellt förhållningssätt som ser på verkligheten mer objektivt. Med verkligheten menar Backman (1998) en social, individuell samt kulturell konstruktion. Forskare som använder sig av en kvalitativ är enligt Backman intresserade av att studera människans uppfattning och tolkning av den omgivna verkligheten istället för det naturvetenskapliga sättet där en mer given verklighet registreras och mäts.

Professor Sharan B Merriam skriver i boken *Fallstudien som forskningsmetod* (1994) om att det finns både svaga och starka sidor med intervju som kvalitativ metod. Det gäller för forskaren att begränsa nackdelarna och istället stärka fördelarna under intervjuens alla faser. Enligt Docent Conny Svensson i *Metodboken* (1997) är en av nackdelarna med ett ansikte mot ansikte intervju, som vi har använt oss av, att den intervjuade påverkas av intervjuarens närvaro, eftersom intervjuaren kan styra svaren genom till exempel minspel och kroppshållning som kan demonstrera vad intervjuaren tycker om svaren. Fördelarna är att forskaren kan enligt Svensson dra nytta av personliga kontakten som sker mellan intervjuare och den intervjuade, forskaren ser kroppsspråket och hör tonfallet, dessa faller bort i till exempel en enkätundersökning.

Enligt Merriam är resultatens giltighet när det gäller intervju som metod, i jämförelse med andra metoder, ett bra sätt att samla information. Detta på grund av att möjligheten till att utforska olika svar, att kunna begära förtydliganden och forskaren har chansen att avgöra kunskapsnivån, engagemanget och forskningsobjektets status i miljön.

6.2 Fallstudie

Vi har valt att göra en fallstudie eftersom forskare som väljer att använda sig av denna metod är enligt Merriam (1994) intresserade av att skaffa sig djupgående insikter om en specifik

situation och hur inblandade personer i denna situation tolkar det som sker. I vårt fall hur förespråkaren och motståndaren ser på gundandet av Alnour International School. Enligt Merriam är forskare som gör en fallstudie mer intresserade av att upptäcka än att bevisa.

Merriam hänvisar till Becker som beskriver syftet med en fallstudie på följande sätt:

/.../ man ska komma fram till en helhetsinriktad förståelse av de enheter man studerar och att man ska kunna utveckla generella teoretiska påståenden om regelbundenheter i den sociala strukturen och det sociala skeendet (Merriam, 1994, s. 25).

Merriam skriver vidare att en kvalitativt inriktad fallstudie har fyra grundläggande egenskaper, de är deskriptiva, induktiva, heuristiska och partikularistiska. Vi anser att vår studie lutar sig mest mot det partikularistiska:

Att en fallstudie är partikularistisk innebär att den fokuserar på en viss situation, händelse, företeelse eller person. Själva fallet är viktigt, eftersom det åskådliggör något som är viktigt för företeelsen i fråga och vad den kan innebära. Det speciella fokus fallstudier kan ha, gör att denna metod är särskilt lämpad för praktiska problem - frågor, situationer eller svårigheter som uppstår i vardagen (Merriam, 1994, s. 26).

7. Genomförande

Under denna rubrik kommer vi att gå igenom val av undersökningspersoner och intervjuernas genomförande. Vi kommer även att ta upp bortfall samt presentera analys och tolkning.

7.1 Val av undersökningspersoner och genomförande

I vår kvalitativa undersökning har vi exemplifierat istället för att generalisera vilket är utmärkande för en kvalitativ fallstudie. Vi valde därför att intervjua två personer med olika tankar om Alnour International School. Dessa personer är Magnus Alm och Ingrid Norberg.

Magnus Alm är en av personerna som står bakom Alnour International Schools ansökan till skolverket. Alm ha en bakgrund som officer i militären och i dagsläget jobbar han som lärare på Komvux i Piteå. Han är även aktiv miljöpartist och den enda från Piteå som sitter i fullmäktige.

Ingrid Norberg har öppet talat emot starten av Alnour International School. Hon har sin yrkesmässiga bakgrund inom vården. Hon har sedan mitten av 1980-talet varit aktiv som socialdemokratisk fritidspolitiker i dåvarande skolstyrelsen. I dagsläget är hon ordförande i Barn och Ungdomsnämnden i Luleå.

Vi började bägge intervjuer med att fråga personerna om vi fick spela in intervjuerna samt om vi fick använda deras riktiga namn i vår undersökning. Både Magnus Alm och Ingrid Norberg gick med på att vi fick det.

Vi valde att göra intervjuerna tillsammans eftersom vi gör arbetet tillsammans. Jan Trost beskriver för och nackdelarna med två intervjuare i sin bok *Kvalitativa Intervjuer* (2005):

Risken finns att två intervjuare känns som något slags maktövergrepp och att den intervjuade känner sig komma i underläge. Det måste undvikas. Å andra sidan kan det för den intervjuade vara lämpligt med två intervjuare i vissa situationer i synnerhet innan förtroende har hunnit byggas upp (Trost 2005, s. 46).

Trost (2005) menar vidare att två intervjuare kan komplettera varandra och att det kan ses som artigt med två intervjuare istället för en. När vi valde att göra dessa intervjuer två och två ansåg vi att risken för att de intervjuade skulle känna sig underlägsna var relativt liten, eftersom vi intervjuade två offentliga personer med politisk bakgrund.

Vi använde oss av mp3spelare samt mobiltelefon till att spela in intervjuerna. Trost (2005) anser att några av fördelarna med att spela in en intervju är att forskaren kan då lätt gå tillbaka och lyssna på tonfall och ordval samt att under själva intervjun kan forskaren koncentrera sig på att lyssna på den intervjuade istället för att göra anteckningar. Till nackdelarna räknar han att det kan ta en lång tid att lyssna på banden samt att mimik och gester kan falla bort. Vi gjorde intervjuerna på separata dagar. Magnus Alm intervjuade vi på Komvux i Piteå och Ingrid Norberg på hennes kontor i Barn och Ungdomsnämnden i Luleå. Det kändes som det mest bekväma alternativet, eftersom både Alm och Norberg är upptagna människor och vi ville inte ta mer av deras tid genom att de skulle träffa oss på en annan plats än deras arbetsplats.

Under intervjun följde vi vår intervjuguide, (Bilaga 1 och 2) men inte helt ordagrant. Vi ställde följdfrågor och förklarade vad vi menade om inte den intervjuade förstod frågan. Vi började intervjuerna med att förklara vad syftet med vårt arbete var, så att de intervjuade förstod varför vi valt att intervju just dem.

7.2 Bortfall

Vi försökte nå grundaren Mohamed Gabra per telefon och mail. I telefon erbjöd han att ställa upp på intervju först till hösten när Alnour väl startats, han sa dock att det gick bra att maila de frågor vi ville ställa honom. Vi mailade i början av april men har nu i slutet av maj ännu inte fått någon respons.

7.3 Analys och tolkning

Efter intervjuerna förde vi över våra inspelningar på datorn och skrev därefter ner ordagrant båda intervjuerna. Vi skrev ner mmm- ljud, pauser, precis allt som var inspelat. Vi valde att använda en metod som Svenning (1997) kallar för kodning. Denna sorts begreppsbildning är enligt Svenning speciellt viktig analys av kvalitativt material. Med kodning avser Svenning att sätta etiketter och begreppskategorier. Han refererar till Neumann när han delar in kodning i tre delar; öppen, axiell och selektiv kodning.

Under fasen öppen kodning går forskaren igenom all material och försöker sätta etiketter där det är möjligt. Fasen kallas *öppen kodning*, eftersom forskaren förväntas ha ett öppet sinne. Den andra fasen, det vill säga den axiella kodningen forskar forskaren materialet djupare. Under denna fas har forskaren förhoppningsvis redan en organiserad uppsättning av begrepp och koder från den öppna kodningen. Under den *axiella kodningen* försöker forskaren hitta sekvenser som är liknande. Den tredje och sista fasen, det vill säga den *selektiva kodningen* går ut på att forskaren försöker hitta fall som kan stödja eller illustrerar de teman som kommit fram under de två första faserna.

8. Resultat

Under denna del kommer vi att presentera resultaten som vi fick genom de kvalitativa intervjuerna.

8.1 Intervjuresultat

Vi kommer att redovisa resultaten av intervjuerna genom huvudteman som rubriker. De tre teman som utifrån intervjuerna framträder som centrala är integrering och segregering, samhällsbehovet och politiken, det multikulturella samhället och religion. Syftet med intervjuerna var att ta reda på hur Alnour International School beskriver sin uppgift religiöst och samhälleligt och vilka argument motståndarna har emot etableringen av Alnour.

Vi kommer att återberätta intervjuerna i löpande text med citat. Citaten som vi använder oss av återger vi ordagrant, med undantag från de ställen där vi har för läsbarhetens skull redigerat ett otydligt talspråk.

Den ena av våra intervjuade personer är som tidigare nämnt Miljöpartisten Magnus Alm, som stödjer startandet av friskolan Alnour. Den andra intervjuade personen är Ingrid Norberg som är aktiv socialdemokrat och även ordförande i Barn och Utbildningsnämnden i Luleå.

8.2 Integrering och segregering

Miljöpartisten Magnus Alm är kritisk till att den kommunala skolan inte har kunnat följa med i den utveckling som har skett i det svenska samhället. En ökad invandring har medfört att det svenska samhället har internationaliserats.

.../tanken är mera att eleverna som många gånger i den här skolan kommer att ha en muslimsk bakgrund ska känna sig hemma i sin grupp.

Barn och utbildningsnämndens ordförande Ingrid Norberg anser att barnen blir integrerade i den kommunala skolan. Hon tror att Alnour kan bidra till ökad segregering i samhället.

Då är jag rädd för att man skapar ett segregerat samhälle! Alltså det blir den gruppen och den gruppen och den gruppen och den gruppen och då blir det ju inte vi tillsammans, utan grupperingar och det är, det tycker jag det känns som en, ett nederlag att skapa ett sånt samhälle. Istället för att få ett mångkulturellt samhälle där vi tillsammans gör någonting. Det här med integration är för mig jätteviktigt.

Alm anser att den svenska skolas värderingar har tappats bort och att skolan istället erbjuder undervisning utan att motivera varför eleven ska lära sig. Han menar att detta har lett till problem med bland annat vandalisering och en allmän känsla av otrygghet.

Det är verkligheten i svensk skola, och om vi då istället kan skapa trygga grupper där eleverna på något sätt slipper känna sig som avvikare så tror jag att man kan nå ganska långt/.../

Norberg uttrycker att hon är rädd för att Alnour bidrar till att barnen blir mer segregerade, det är därför hon är tveksam till icke-kommunala skolor.

Till skillnad från Norberg anser Alm att Alnour kan bidra till att integrera barnen lättare i det svenska samhället.

Tanken är samma sak här. Att det där erbjuder man barn och föräldrar så att de ska på nåt sätt känna samhörighet med sina rötter och kan det göra det så har jag också större chans att sen gå vidare.

När Norberg funderar kring den kommunala skolan som den ser ut idag, så tycker hon att skolan borde kunna erbjuda mer för troende barn än vad den gör i nuläget.

Men, ja jag tror ändå att det är viktigt att vi gör saker tillsammans. Vissa saker måste man kanske i den kommunala skolan ge andra möjligheter att utöva sina, sin religion som dom själva bekänner det bäst.

Att tala om muslimer är mer provocerande idag än att tala om homosexuella enligt Alm. Han beskriver hur det kan kännas att vara ensam muslim i en klass genom att jämföra det med att vara ensam homosexuell i en klass och på det sättet inte passa in i samhällets norm. Han menar att om alla i klassen skulle vara homosexuella eller muslimer, så skulle de ha mer trygghet och förståelse för varandra, vilket skulle göra dem till tryggare individer som vågar integreras i samhället.

/.../slippa känna sig som avvikare bara för att jag kanske har föräldrar som kommer ifrån ett annat land att vissa känner sig som avvikare på skolan därför att jag kanske går klädd i huvudduk utan att jag vara med andra som delar mina erfarenheter och gemenskaper och att tack vare den tryggheten sen blir duktigare på att ta kontakt med människan i det svenska samhället.

8.3 Samhällsbehovet och politiken

Då Magnus Alm tänker kring de kommunala skolorna påpekar han att tanken med dessa var att de skulle vara för alla oavsett klass eller bakgrund. Enligt honom hade alla då en möjlighet att bli någonting. I dagens läge anser han att likfärdigheten har försvunnit och att kvalitén i de kommunala skolorna har sjunkit. Detta tror han beror till stor del på bristen av konkurrens. Dessutom tycker han att politikerna har glömt bort skolan och gjort det till någon sorts ”förvaringsplats” för barn.

I bästa fall är friskolor som en slags andningscentral en konkurrent till kommunala skolor. Så att kommunala skolor tvingas skärpa till sig och fråga: Varför finns vi? Varför är vi bra? Och hur ska vi på nåt sätt nå eleverna? Varför ska föräldrar och barn välja oss?

Socialdemokraten Ingrid Norberg talar om att en del av motståndet mot Alnour handlar om politiska ideologer.

Jag tycker ju att skolan ska vara kommunal så långt som det bara är möjligt, det är min ideologiska inställning till skolan, vi ska ha ett skolverk som är för alla, det är min ideologiska inställning.

Alm talar om att han anser att lokala medier och Luleå kommun har gett en orättvis bild av Alnour International School, då det har talats om att deras ansökan har haft uppenbara brister.

Men åter igen har vi fått godkänt så måste det tyda på att vi har en bra kvalitet och har då andra inte fått godkänt så ja måste vi ha det. Att man sitter och gör en annan bedömning i Luleå tycker jag är lite, lite fräckt faktiskt. Då har man ju ställt sig över skolverket och menar på att man har större kompetens lokalt angående denna frågan.

Norberg funderar kring att skolan ska kallas för en internationell grundskola då den i första hand vänder sig till muslimer som bor i Luleå.

Men just det här med att, att man pratar om internationell grundskola. Så är det en tillfällig skola. Man har alltså, man har tänkt och återvända. Och det kan ju hända att många som finns här har en önskan om att återvända till sitt hemland.

8.4 Det multikulturella samhället och religion

Norberg trycker på vikten av att värna om religionsfriheten i samhället. Hon talar om att det är väldigt viktigt att alla får möjlighet att utöva sin religion oavsett vilken trosinriktning personen i fråga har.

/.../men samtidigt så tror jag att när vi pratar om mångfald och mångkulturella, ett mångkulturellt samhälle och integration där vi förstår varandra oavsett om man är kristen eller muslim eller vad man då råkar vara, så tror jag att det är viktigt att man finns tillsammans så att man förstår varandra på ett bra sätt. Det är väl min ingång kan jag tycka. Men även den som är muslim eller hindu eller vad man då råkar vara då har man rätt att utöva sin religion, det tycker jag är viktigt att poängtera.

Alm trycker på att samhället har förändrats och blivit mer multikulturellt.

Verkligheten är inte längre det svenska folkhemmet med en religion, ett parti en värdering av det globala samhället kräver att vi har en mångfald i samhället man kan inte säga att det här är rätt o det här är fel.

Skolan kan fungera som en mötesplats i det mångkulturella samhället enligt Norberg.

Jag tycker att integrationen är viktig, alltså skapa dom här mångkulturella samhällena, det är viktigt och alltså det är ju en rikedom för vilket land som helst att ha en mångkulturell befolkningsstruktur. Och då tror jag att man måste, man måste ha system där vi möts och där vi så att säga lär oss att respektera varandra, på ett bra sätt.

Motiveringen till varför Alnour hamnar i Luleå är ganska självklar för Alm.

I Luleå så finns det störst andel människor som har internationell bakgrund. Och det är väl där en internationell skola bör börja. Rätt uttryckt marknaden finns där ska man etablera en friskola som bygger på internationalism och globalism då är det väl i Lule man ska vara.

Norberg känner en oro när hon funderar på vad etableringen av Alnour kan innebära i Luleå kommun och även i dess närliggande områden, den så kallade ”fyrekanten” där Luleå, Boden, Piteå och Älvsbyn inkluderas.

Det finns en religion inriktning nånstans i bakhuvudet som jag känner utan att exakt kunna ta på det och säga att det absolut är en muslimsk förskola, eller

friskola. Men det är ju samma om man tittar på till exempel Livets Ord har ju friskolor och alltså all den stund människor söker sig dit så finns det ju ett behov utav det, och där har väl den kommunala skolan på nåt sett misslyckats att ge dom människorna det man söker.

När Alm talar om att skolan kommer att erbjuda lektioner i arabiska språk, islamsk kultur och religion, så ser han det som en självklarhet. Dock är han inte någon klar bild av hur dessa lektioner kommer att vara utformade, eller i vilken omfattning de ska erbjudas på skolan.

De timmarna är ju tillvals timmar och dom kommer ju att bli spännande det är ju du är ju liksom lite intresserad hur det där kommer att bli det vet jag ju faktiskt inte, men det är väl inte värre än att vi har flygfiske eller skapande dramatik eller rytmik eller så som på den vanliga skolan där blir det ju också väldigt beroende på vad läraren tycker är viktigt

9. Diskussion

Hur motiverar Alnour International School sin etablering som internationell friskola i Luleå? Hur beskriver de sin uppgift i ett religiöst och i ett samhällsperspektiv? Vilka argument har motståndarna mot Alnour etablering?

I denna del kommer vi att diskutera dessa frågor samt diskutera uppsatsens trovärdighet och presentera våra avslutande tankar samt ge förslag på fortsatt forskning.

9.1 Undersökningens trovärdighet

Under denna del kommer vi att diskutera vår kvalitativa undersökningens trovärdighet. Innan vi presenterar vårt resultat vill vi påpeka att vi är medvetna om att vårt resultat hade kunnat vara större och fylligare. Detta beror till en stor del av bortfallet av intervjun med Alnours grundare Mohamed Gabra, samt att personerna vi intervjuade hade kunnat vara tydligare och mer medvetna om ämnesområdet.

Vi valde i vår studie att använda oss av kvalitativa intervjuer där vi träffade våra intervjupersoner ansikte mot ansikte. Vi anser att vid denna typ av intervjuer blir svaren mer relevanta, eftertänksamma och förklarande än vad de blir vid telefonintervjuer. Vid intervjuer som görs ansikte mot ansikte kan forskaren även se intervjupersonens reaktioner på frågor, kroppsspråk och ansiktsuttryck, vilket vi gjorde.

Runa Patel och Bo Davidsson undervisar båda i forskningsmetodik. De har i sin bok *Forskningsmetodikens grunder* (2003) skrivit att det som är utmärkande för validiteten i en studie är att forskaren studerar de rätta företeelserna. De poängterar vikten av att använda en teoriunderbyggnad, samt ha tillgång till bra instrument och att vara noggrann vid mätningen.

Enligt Patel och Davidsson så står begreppen reliabilitet och validitet väldigt nära varandra i kvalitativa studier:

Reliabiliteten bör istället ses mot bakgrund av den unika situation som råder vid undersökningstillfället. Om frågan lyckas fånga den unika situation och detta yttrar sig i variation i svaren så är detta viktigare än att samma svar alltid erhålls (Patel & Davidsson, 2003).

Patel och Davidsson menar vidare att kvalitativa forskare sällan använder begreppet reliabilitet utan istället lyfts begreppet validitet fram. Svenning (1997) delar in begreppet validitet i två delar, den yttre och den inre validiteten. Med den inre avser han den direkta kopplingen mellan teori och empiri som finns i studien. Den yttre validiteten handlar om hela studien där medräknat teori, empiri och förankringen i en större helhet.

Vi anser att vår studie har både yttre och inre validitet. Vårt empiriska material har tydliga kopplingar med den teoretiska. Vår studie går även att förankra till en större helhet eftersom internationella friskolor som Alnour har startats tidigare och kommer med största säkerhet att startas i framtiden.

Enligt Patel och Davidsson kan det vara svårt under transkriptionsprocessen av intervjun för forskaren att inte redigera i texten, eftersom talspråk och skriftspråk oftast inte är samma sak.

Ofullständiga meningar, pauser och grammatiska fel kan även vara frestande för forskaren att redigera till ett tydligare språk enligt Patel och Davidson.

När det gäller undersökningens validitet, så anser vi att vi har lyckats. Vi har skrivit ner intervjuerna så ordagrant som vi bara har kunnat. Till detta hade vi stor nytta av att intervjuerna var inspelade och vi kunde gå tillbaka till dem och skiva ner allt. Vi anser även att vi har lyckats via intervjuerna få svar på de frågor vi ställer oss i vårt syfte. Därför anser vi att våra intervjuer är ytterst relevanta i vår studie då det finns en direkt koppling till syftet i resultatet.

9.2 Diskussion av resultaten

Det var intressant att intervjua Magnus Alm och Ingrid Norberg angående deras uppfattningar om Alnour International School. Här nedan följer vår sammanställande diskussion av resultaten från intervjuerna.

Alm talar om att det svenska samhället har internationaliserats och att de kommunala skolorna inte har följt med i denna utveckling. Han påpekar att tanken med grundandet av Alnour är att de muslimska eleverna ska känna sig hemma på skolan tillsammans med andra muslimer.

Hedin (Linde, 2001) trycker på att trots att de kristna traditionerna och den västerländska humanismen ger oss vägledning, så måste vi tänka på att värden förändras och med det borde även värdegrunden i skolan förändras. Dessutom pekar han på att den nutida västerländska humanismen inte behöver ha sitt ursprung här, utan kan ha efterlevts bättre i andra kulturer.

Vi anser att när Lpo 94 tar upp att skolan ska vara i överrensstämmelse med etiken i kristen tradition och västerländsk humanism, så är den väldigt diffus. Vad lägger skolverket in för värderingar i kristen etik och västerländsk humanism? Innebär det att varje svensk bär dessa värderingar inom sig bara på grund av att de är födda och uppvuxna i Sverige? Eller handlar det som Hedin trycker på att det är en kvarleva av humanismen som kan ha sitt ursprung i andra kulturer än den västerländska. Med detta menar vi på att det först och främst borde finnas tydligare riktlinjer på vad de menar i Lpo 94 med kristna traditioner och västerländsk humanism. Dessutom är etiken i kristendomen väldigt nära om inte nästan samma i de flesta stora religionerna när det gäller till exempel hur du ska behandla din nästa och så vidare. Vi anser vidare att läroplanen uppdateras för sällan; vårt samhälle utvecklas i rapid takt och då tycker vi att det är självklart att skolan och dess riktlinjer även bör utvecklas i samma fart.

Roth (1998) talar om att om en friskola startas som en kritisk respons mot den kommunala skolan och dess brister när det gäller att uppmärksamma en minoritets krav, så kan detta komma att påverka till att friskolan ses som kritik mot samhället. Det kan i sin tur bidra till att eleverna blir präglade av detta, så att deras syn på majoritetssamhället och elever från andra skolor påverkas.

Alm talar i sin tur att friskolorna ska fungera som en konkurrent till de kommunala skolorna, så att de tvingas skärpa till sig och tänka på varför de finns, hur de ska kunna nå eleverna och varför ska barn och deras föräldrar välja den kommunala skolan.

Vi håller till en viss del med både Roth och Alm. De friskolor som startas idag kan ses som en sporre till den kommunala skolan, som i dagsläget inte täcker alla de behov som finns hos

barn i det svenska samhället. Vi anser att friskolorna kan i bästa fall höja kvalitén i den kommunala skolan, då de tvingas tänka över sin verksamhet och på hur de kan täcka barnens individuella behov. I sämsta fall kan friskolorna bidra till att samhället blir mer segregerat, speciellt om de startas som en kritisk respons till de kommunala skolorna som Roth påpekade.

Borevi (1997) menar att friskolor med religiös inriktning kan fungera som ett bra alternativ till de elever som känner sig främmande i den svenska skolans konfessionslöshet. Vi tror också att barn som kommer från hem där religionen är en del av vardagen kan må bättre i internationella skolor med religiös profil.

Vi har tidigare har nämnt att de muslimska barnens föräldrar känner en oro inför skolgången enligt Stenberg (1999). Han beskriver att denna oro grundar sig i att skolans värld och hemmet är två helt skilda platser. Därför tror de att deras barn kan komma att förlora sin muslimska identitet i den svenska skolan.

I denna fråga förstår vi oron hos de muslimska föräldrarna som Stenberg beskriver. Vardagen i de muslimska hemmen kan skilja sig åt ganska drastiskt med den kommunala skolans värld. Skillnaderna kan ligga i allt från det talade hemspråket till religion och dagliga seder och bruk. Vanliga rutiner som den dagliga bönen kan få muslimska barn att känna sig som avvikare eftersom det inte tillhör normen i den svenska kommunala skolan.

Alm menar även han att vara ensam muslim i en klass kan få denna individ att känna att hon eller han inte passar in i samhällets norm. Däremot om alla i klassen är muslimer bidrar till att barnen känner sig trygga och kan förstå varandra. Alm trycker på att detta gör banen till tryggare individer som vågar sträva framåt i det svenska samhället och på så sätt integreras.

Vi håller med Alm i hans funderingar. Trygghetskänslan och ökad självförtroende bidrar till en människas framgång i en stor skala. Om ett barn känner sig som en avvikare redan i skolan tror vi att detta kan mycket väl leda till att denne känner sig som en avvikare även i framtiden, och som en följd av detta inte vågar ta plats och uttrycka sig själv i samhället.

Christer Hedin (2002) trycker även han på att friskolor ger en möjlighet för barn att reproducera sitt egna kulturarv och detta kan ha stor betydelse i deras framtid. Vi håller med Borevi, Stenberg, Alm och Hedin om att friskolorna kan öka barnens trygghetskänsla i sitt eget kulturarv. Samtidigt tror vi att om man skapar alldeles för homogena grupper i friskolorna så hämmas barnens utveckling. Barnen berikas inte i samma omfattning av alla kulturutbyten som de skulle göra i de kommunala skolorna. De får inte heller växa som individer lika mycket som i de hade gjort i mer heterogena grupper, eftersom risken finns att den internationella friskolan med religiös profilering bidrar till att eleverna som går i denna skola blir mer segregerade i samhället.

Ingrid Nordberg anser att skolan ska vara kommunal i så stor utsträckning som möjligt. Hon är socialdemokrat och vänsterpartierna är generellt alltid är emot friskolor av ideologiska skäl. Vi tror att hennes politiska inställning kan påverka till viss del varför hon är emot grundandet av Alnour. Vidare talar hon om att integrering och ett multikulturellt samhälle är väldigt viktigt för henne, men att hon rädd att Alnour kan öka segregationen i samhället och att det bildas fler grupperingar. Hon menar på att den kommunala skolan kan fungera som en mötesplats i det mångkulturella samhället där vi möts och lär oss att respektera varandra.

SOU:s (1998:113) rapport motsäger det Ingrid Norberg är rädd för, denna visar nämligen att det inte finns några bekräftande uppgifter om att eleverna i friskolorna har blivit segregerade från samhället.

Vi tycker att det här är en väldigt svår fråga. Alnour har inte startat än, så vi har inte haft någon möjlighet att se hur verksamheten verkligen kommer att se ut. Vi anser dock att frågan om skolan kommer att bidra till segregering eller integrering beror till stor del på hur de förhåller sig gentemot samhället i stort. Med detta menar vi att, som till exempel i Alnours fall, om skolan väljer att vara öppen med deras verksamhet, där de till exempel har öppethusdagar för allmänheten där de visar sin verksamhet. Bara detta tror vi kommer att bidra till att allmänheten känner sig tryggare med skolan och på så sätt bidrar det till integrering. Skulle skolan med elever, personal och föräldrar dessutom ha föreläsningar och öppna diskussioner om skolan och dess verksamhet där allmänheten får delta, så tror vi att även detta skulle bidra till integrering.

Vi tror att om skolan däremot inte visar upp sin verksamhet öppet, så kommer det att bidra till att allmänheten känner sig olustig vid bara tanken på skolan. Börjar samhället bli misstänksam mot verksamheten bidrar detta enligt oss till att det bildas mer grupperingar och med det ett mer segregerat samhälle, precis som Norberg säger.

Även Roth (1998) poängterar vikten av att friskolor håller sig öppna mot resten av samhället, eftersom bristen av kontakt kan ha en negativ inverkan på samhällsidentiteten i allmänhet. Han tror även att ämnen som samhällskunskap och historia kan bli enkelspåriga på grund av en homogen elevgrupp.

Vi anser att den kommunala skolan skulle behöva bli bättre på att bemöta det multikulturella samhällets behov, så att friskolor inte skulle behövas. Vi tycker nämligen att skolan kan vara den perfekta plattformen för integrering. Här möts barnen dagligen och kan lära sig från varandra. Det gäller bara för pedagogerna att ta tillvara på all den rikedom av kulturer som kan finnas i barngruppen och göra något bra av det.

SOU:s rapport säger att det inte går att visa på de befärade segregrande effekterna, det förstår vi, eftersom segregering måste vara enormt svårt att mäta. Vi tror att det inte lär finnas några instrument som visar på att individer i friskolor skulle vara mer integrerade eller segregerade om de istället gick i kommunala skolor, eftersom vi alla är just individer och en alternativ värld inte går att mäta. Dessutom är undersökningen ganska gammal och friskolorna har ökat lavinartat sen den skrevs. Denna ökning tror vi dock har bidragit till att friskolor i dagsläget inte längre ses som lika främmande som förr.

Om Alnour bidrar till att integrera eller segregera samhället är alltså svårt att säga i dagsläget, vi anser att bemötandet av skolan kommer till stor del att bero på dess öppenhet mot allmänheten, så om de väljer att vara öppna, så bidrar skolan i bästa fall till ökad förståelse och många positiva kulturmöten.

9.3 Avslutande tankar

Avslutningsvis vill vi reflektera över vårt arbete. Det har varit ett intressant område att forska om och kring friskolor. Vi har under arbetets gång fått ökad insikt i hur friskolor av olika

former som konfessionella och internationella fungerar, samt vilka regler och riktlinjer som de ska följa.

Vi upplever att nu när Alnour International School fortfarande är i startgroparna, så är det väldigt få som vågar uttala sig öppet om deras åsikter av skolan. Vi anser att det skulle behöva föras en öppen dialog mellan skolan, skolverket, Luleå Kommun och dess invånare. Det ska bli väldigt intressant att se vad som händer när skolan väl har startats.

Under arbetets gång har vi fått större insikt i hur barn med en annorlunda bakgrund, som inte passar in i den svenska normen har det i friskolor och i kommunala skolor. Denna ökade förståelse kommer vi att dra nytta av i vårt arbetsliv som pedagoger, genom att nu mer än tidigare försöka se till att alla känner att de passar in och duger i skolan som de är. Vi har även fått större förståelse för föräldrarna i det multikulturella samhället. Vår ökade förståelse om deras oro för barnen och skolgången kommer vi också att försöka tänka på i framtiden när vi möter dessa föräldrar. Öppen dialog kommer vara en av grundstenarna för oss i fortsättningen vid dessa möten.

Vi anser att det hade varit roligt om vi hade haft lägre tid på oss att skriva arbetet, för då skulle vi ha hunnit göra fler intervjuer, eventuellt även hunnit göra längre observationer på friskolor, speciellt konfessionella eller internationella med religiösa tillval. Då hade vi även på så sätt kunnat se skillnaden på hur till exempel muslimska barn mår och agerar i en friskola eftersom vi i dagsläget bara har arbetat i kommunala skolor.

Vi hoppas att Alnour International School och även andra liknande skolor kommer att bidra positivt till samhället genom att dessa ger barnen en trygg miljö att växa upp och utvecklas i, så att de känner sig mogna nog att på deras egna villkor bidra till ett mer integrerat samhälle. Vår förhoppning är även att Alnour kommer att fungera som en öppen mötesplats i samhället som hjälper invånarna till ökad förståelse om det mångkulturella samhället genom att vara synlig och tillgänglig i Luleå.

9.4 Fortsatt forskning

Vårt arbete har tagit upp friskolan Alnour International School och hur de beskriver sin uppgift, samt vilka argument motståndarna har inför etableringen av Alnour.

Det skulle vara intressant att komma tillbaka och göra fortsatt forskning vid öppnandet av skolan. Se på om tankarna från personerna bakom skolan och från dem som är emot skolan har hunnit ändrats till skolstarten. Samtidigt skulle vi få en större inblick i vilka som verkligen kommer att gå i denna skola. När skolan har varit aktiv ett tag, så skulle vi också vilja forska i hur skolan verkligen fungerar. Då blir det lättare att se vilka barn som går i skolan, vilken personal som jobbar där, samt hur många det är som har valt att läsa islam, arabiska språk och kultur. Detta skulle man kunna göra via intervjuer och observationer.

10. Litteraturlista

- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Ewald, S. (2003). *Religionslexiconet*. Slovenien: DELO
- Hedin, C. (2002). *Islam – i vardagen och världen*. Smedjebacken: Fälth&Hässler
- Karlsson, P., Svanberg, I. (red.) (1997). *Religionsfrihet i Sverige- Om möjligheten att leva som troende*. Lund: Studentlitteratur.
- Linde, G. (red). (2001). *Värdegrund och svensk etnicitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Merriam, S.B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Otterbeck, J. (2000). *Islam, muslimer och den svenska skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Otterbeck, J. (1994). *Muslimer i svensk skola*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB
- Patel, R, Davidson, B.(2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur
- Roth, H. (1998). *Den mångkulturella parken – om världgemenskap i skola och samhälle*. Spånga: Spånga tryckeri AB
- Skolverket. (2006) *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Lpo 94. Västerås: Edita
- SOU, (1998:113) *I god tro: samhället och nyandligheten : betänkande / av Utredningen om samhällets stöd till människor som av särskilda skäl befinner sig i psykiska kristillstånd*. Stockholm: Fritz offentliga publikationer.
- Stenberg, L. (1999). *Muslim i Sverige – Lära och liv*. Smedjebacken: Fälth&Hässler
- Svenning, C. (1997). *Metodboken*. Lund: Lorentz Förlag.
- Svenska Arbetsgivarföreningen (SAF) (1991). *Skola vi starta- Idébok för dig som vill starta en friskola*. Halmstad: Civilen.
- Svensson, P-G, & Starrin, B. (red). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor:

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=0220267 (2007-05-23)

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=292184 (2007-05-23)

[http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?\\${HTML}=SFST_LST&\\${OOHTML}=SFST_DOK&\\${SNHTML}=SFST_ERR&\\${MAXPAGE}=26&\\${TRIPSHOW}=format=THW&\\${BASE}=SFST&\\${FREETEXT}=&BET=1985%3A1100&RUB=&ORG=\(2007-05-23\)](http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?${HTML}=SFST_LST&${OOHTML}=SFST_DOK&${SNHTML}=SFST_ERR&${MAXPAGE}=26&${TRIPSHOW}=format=THW&${BASE}=SFST&${FREETEXT}=&BET=1985%3A1100&RUB=&ORG=(2007-05-23))

Intervjuguide 1

- Berätta lite om er bakgrund.
- Hur ser ni allmänt på internationella friskolor?
- På vilket sätt tror ni att öppnandet av Alnour påverkar Luleå kommun?
- Vilka tror ni kommer att ansöka om en plats i skolan?
- Tror ni att eleverna som går i skolan blir mer segregerade/ integrerade i samhället?
- Vad tänkte ni först när du fick höra talas om friskolan Alnour?
- Vad har ni för tankar om Alnour nu?

Intervjuguide 2

- Berätta lite om dig själv och din bakgrund
- Vilka behov är det meningen att skolan skall täcka samhällligt/ religiöst?
- Varför blev det Luleå? Varför finns behovet att placera skolan just i Luleå/ Björksgatan?
- Hur ser ni på kritiken som riktats mot skolan? Fördomar?
- Hur tycker ni att de kommunala skolorna skulle kunna täcka behovet? Varför täcks inte behovet i dag av dessa skolor?
- Vad är grundidén med skolan? Läroplaner? Inriktningar? Övriga behov som t.ex. kost, idrott.
- Vilka krav ställs på personalen? Erbjuds de utbildning i t.ex. språk, religion, seder och bruk?